

እንኳንም ሞት አለ!

በላይኛ አባተ (abatebelai@yahoo.com)

ከፍተኛ ቁጥር ያለውን የኮሮና በሽተኛ የአገሪቱ የህክምና መስጫ አገልግሎቶች መስጠት ስላልቻለ የጣሊያን ሐኪሞች የህይወት ዘመናቸው እየተገባደደ ያሉ በእድሜ የገፉትን እየተው ለመኖር ብዙ እድሜ ለቀራቸው በሽተኞች የህክምና አገልግሎት ለመስጠት እንደተገደዱ ዓለም ተመልክቷል።

ይኸንን ህሊናን የሚፈታትን ውሳኔ በበለጠገችዋ ጣልያን የተመለከተ በዘራፊዎች በደሽዮችውና በዘር የገመድ ጉተታ በተወጠረቺው ኢትዮጵያ ሊከሰት የሚችለው ኢፍትሐዊ የኮሮና ሕክምና ሂደት ታሰበው እንኳንም ሞት አለ ሊያሰኘው ይችላል። ህሊና ያለውና ከሙያ ሥነምግባር እስከመጨረሻው ያልተፋታ ምሁር ቢገኝ ፍትህዊ የህክምና አገልግሎትን በተመለከተ መንደርደሪያ የሚሆን ሐሳብ በታማኝነቱና በተነባቢነቱ በዓለም ተወዳዳሪ የሌለው የኒው ኢንግላድ የሕክምና መጽሔት በዚህ ወር እትሙ አቅርቧል።*

ይህ መጽሔት የሰነዘረውን ሐሳብ ቃል በቃል ሳይሆን ለአንባቢያን በሚገባ መልኩ እንደዚህ ቀርቧል። የቀረበውን ሐሳብ እንደ መንደርደሪያ መንገድ መጠቀም እንጅ የምዕራባውያንን የሥነ ምግባርና ፍልስፍና እንደ ጦጣ ቀድቶ እንደ ሰሻሊዝምና ካፒታሊዝም በሕዝባችን ጫንቃ የመጣሉን እውር አኪያዬድ ማስወገድ ይገባል።

የሕክምና አካላዊና መንፈሳዊ እሴቶች ባጠፋቸው በዚህ የኮሮና ወረርሽኝ ወቅት ቅድሚያ አገልግሎት ማግኘት የሚገባው ማን እንደሆነ ለመወሰን የሚከተሉትን መርሆች እንዲመረኮዙ የህክምና ጠበብተች በኒው ኢንግላንድ የህክምና መጽሔት አስፍረዋል።

1. የጤና ባለሙያዎች ቅድሚያ አገልግሎት ይገባቸዋል። እነዚህ ባለሙያዎች ቅድሚያ ሊሰጣቸው የሚገባው ተሌላው ማህበረ ሰብ የተለዩ ስለሆኑ ሳይሆን ቶሎ አገግመው ይህንን ወረርሽኝ ለመታገል የሚያስፈልጉ ኃይሎች ስለሆኑ ነው። ስለዚህ የጤና ባለሙያዎች እንደ ፊት መሸፈኛ፣ ክትባት፣ የማገገሚያ አልጋዎችና ላቦራቶሪ የመሳሰሉ አገልግሎቶች ቅድሚያ ሊሰጣቸው ይገባል።
2. ለመድሀኒት ወይም ክትባት ምርምር መሞከሪያ በመሆን የሚሳተፉ ሰዎችም ቅድሚያ አገልግሎት ያስፈልጋቸዋል። በበእነዚህ ሰዎች ላይ የሚደረገው ምርምር ለዓለም ሕዝብ መድሀኒት የሚሆን መድሀኒት ወይም ክትባት ሊፈጠር ስለሚችል የሙከራ ሰዎች ቅድሚያ የህክምና አገልግሎት ሊሰጣቸው ይገባል። ይኸንን ማድረግ ሌሎችም ለመሞከሪያነት በፈቃደኝነት እንዲመዘገቡ ይረዳል።
3. ተቁጥሮ እንድና ሁለት ውጪ ላሉ በሽተኞች የቅድሚያ አሰጣጡን የሕክምና ጠበብቱ የወሰኑት ጀርሚ ቤንታም የተባለ እንግሊዛዊ ፈላስፋ በ18ኛው ክፍለ ዘመን በቀመረው ዩቲላቲራሊዝም መርህ ተመርኩዘው ይመስላል። የዩቲላቲራሊዝም ፍልስፍና ከፍተኛ ጥቅም የሚያመጣውን ወይም አብዛኛውን ሰው የሚጠቅመውን ወይም የሚያስደስተውን ተግባር ፈጥሞ ይላል። በዚህም መሰረት መጽሔቱ መዳን ለሚችሉ ብዙሐን ወይም ቢተርፉ ብዙ ዓመት ሊኖሩ ለሚችሉ ቅድሚያ ይሰጥ ይላል። የጣሊያን ሐኪሞች እየተገበሩ ያሉትም ይኸንን ይመስላል። “እግዚር የመረጠውን ጠርቶ ይውሰድ” በሚባልበት በእኛ አገር ይህ መርህ ዱላ ሊያማዘዝ ይችላል።
4. ቢተርፉ የመኖር እድላቸው ተመሳሳይ ዘመን ሊሆን የሚችሉ በሽተኞች የህክምና አገልግሎት “ቀድሞ የደረሰ ይውሰድ” በሚል መወሰን እንደሌለበት አሳስበዋል። ቀድሞ በደረሰ መሆን የሌለበት ምክንያትም ከጤና ተቋማት አካባቢ የሚኖሩ ሰዎችን ብቻ ተጠቃሚ ስለሚያደርግ ነው። ከኢትዮጵያውያን አንፃር ሲታይ ቀድሞ የደረሰ ይታከም ከተባለ ከህክምና አገልግሎት እጅግ እርቆ የሚገኘውን 85% የአገሪቱ ሕዝብ ይሙት ብሎ እንደ መወሰን ነው። ስለዚህ እንደዚህ ዓይነት ሁኔታ ሲፈጠር አገልግሎት አሰጣጡ በእጣ ወይም በሎተሪ መልክ ቢሆን የተሻለ ፍትሐዊ ይሆናል።
5. የህክምና ቅድሚያ አሰጣጡ ሳይንሳዊ ምርምሮችን የተከተለ መሆን ይገባዋል። ለምሳሌ የኮሮና በሽታ ሽማግሌዎቹን ሥር የሰደደ በሽታ ያለባቸውን የበለጠ እንደሚያጠቃ ሳይንስ አረጋግጧል። ስለዚህ በኮሮና ተመለከፍ በፊት የሚደረጉት እንደ ክትባት ያሉ መከላከያዎች ቅድሚያ ለእነዚህ ሰዎች መሆን ይገባቸዋል። በኮሮና በጠና ከታመሙ ግን የመትረፍ እድላቸው ስለሚያጠራጥር ከፍተኛ የህክምና አገልግሎት የሚሰጥባቸው አልጋዎች ታክመው ሊዲኑ ለሚችሉ በሽተኞች ቢሆን ይመረጣል።
6. ኮሮናን ለመቆጣጠር የሚደረገው እርብርብ በስኳር፣ በኩላሊት፣ በጉቦት፣ በልብና ሌሎችም በሽታዎች የሚሰቃዩትን በሽተኞች እንዳያስረሳ መጠንቀቅ ያስፈልጋል።

አንባቢያን እንደተለመደው “ድካምህ ከንቱ ነው በኢትዮጵያ ተውጪ ዘመናዊ ሕክምና የሚያገኙት ነፍሰ-ገዳይ ባለስልጣናት፣ በአገር ውስጥም የተሻለውን የህክምና አገልግሎት የሚያገኙት ዘርፈው የከበሩ ዲታዎችና ዘመድ ያላቸው” እንደሚሉኝ ይገባኛል።

አንባቢ ባይነግረኝም ዘራፊና ባለስልጣኖች እያንዳንዱን ገበሬ ማህበር ሆስፒታል ማዳረስ የሚችል ገንዘብ በአውሮጳ፣ አሜሪካ፣ ኤስያና ደቡብ አፍሪካ የቁንጣን ቁርጠት ለመታከም እንደሚደፉ እገነዘባለሁ፡፡ የደፋው ቆብ የሚያስገድደውን ግዴታ መወጣት ቀርቶ ትርጉሙን የሚያውቅ ፓትርያሪክና ጳጳስ በባትሪ ተፈልጎ የማይገኝበት ዘመን የደርስን መሆኑን እረዳለሁ፡፡ ሺህ፣ ሃጂና ፓስተሮች ተነፈሰ ገዳዮች ሲወባሩ የሚውሉበት ወቅት መሆኑን እረዳለሁ፡፡ ሙያና ሥነምግባር እንደ ተተኮሰ ቀለህና እርሳስ ተለያይተው ምሁራን የነፍስ ገዳይ ካድሬና ሎሌዎች ሆነው የሚያገለግሉበት ዘመን እደሆነም አውቃለሁ፡፡

በሌላ በኩል ደግሞ እንደ ሶቅራጥስ በቃላቸው ጸንተው እንደ ኢዮብ መከራን እየተቀበሉ የሚኖሩ ጥቂቶች እንዳሉ እገምታለሁ፡፡ በዚህ መልክ ተፍትህና ተእምነት መቃብር በሚያለቅሱት እንባ የህሊናቸው ዓይኖች የቆሰሉ ያዳምጣሉ ብዬ አስባለሁ፡፡

ሌላውን ገድለው ወይም አስገድለው መኖር ለሚጓጉ፤ ሌላውን አስርበውና አስጠምተው ዲታ ለመሆንና ሽቅብ ለመሸናት ለሚቋምጡት፣ የሌላውን የመታከም እድል ዘግተው እነሱ ተፈውሰው ረጅም እድሜ ለመኖር ለሚሹት የምለው ስምንተኛ ክፍል ሳለሁ በአማርኛ ክፍለ-ጊዜ ሽንጤን ገትሬ የተከራከርኩበትን ርዕስ ነው፡- እንኳንም ሞት አለ!

ነፍስ-ገዳይ ዘራፊ ባለስልጣን ሆይ! ተባሩድህ የተረፈውን ሕዝብ በኮሮናና በሎሎችም በሽተኞች አስጨርሰህ አንተ ውጪ አገር ለመታከም ታቀድክ ዛሬ ብታመልጠው ነገ አንቆ ሲው የሚያደርግህ እንኳንም ሞት አለ፡፡

በመስቀልህ የማትገዛው ጳጳስና ፓትሪያርክ ሆይ! ተባሩድ፤ ተቆንጨራና ተታቦት ቃጠሎ የተረፉት አስራት የምትቀበላቸው ምእመናን በኮሮና ሲያልቁ ዝም ታልክ ይኸንን የአስራት ድሎትህን የሚነፍግ እንኳንም ሞት አለ፡፡ መንኲስ ሞተን ረስተህና ለሥጋህ ሳስተህ በጎችህን እያሳረድክ የምትኖር ህሊና አልባ አለማዊ መነኩሴ እንኳንም ሲው የሚያደርግ ሞት አለ፡፡

ሙያህ የሚጠይቀውን ግብረገብነትና ስትመረቅ የማልከውን መሐላ እንደ ቀበኛ ላም በጫጭቀህ ነፍስ አጥፊዎችን በማገልገል ላይ ያለህ ሐኪም፣ ጠበቃ፣ ዳኛ፣ መሆንዲስ፣ የምጣኔ ሐብት በላሙያና ሌላህም በሆድህ ተገዝተህ ሕዝብህ ባለቤት እንደ ሌለው ጫካ ሲጨፈጨፍ ዝም እንዳልክ ዛሬም በነፈስ-ገዳይ ገዥዎችና በኮሮና ሲጠረግ ጨጭ ታልክ እንኳንም ቀንህን ጠብቆ የሚጎበኝህ ሞት አለ፡፡

ሞት ተፈታችን እንደ ክረምት ጨለማ ተገትሮ ምድር ያልቻለውን ግፍ ተፈጠምን ሞት ባይኖር ህዋም የማይችለው ግፍ እንፈጥም ስለነበር እንኳንም ሞት አለ፡፡ አመሰግናለሁ፡፡

*Who Gets Health Resources in a Covid-19 Pandemic? The New England Journal of Medicine https://www.nejm.org/doi/full/10.1056/NEJMs2005114?query=featured_coronavirus

መጋቢት ሁለት ሺ አስራ ሁለት ዓ.ም.